

ՕՏԱՐ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐ

ՊՐԱԽՈՍԼԱԽ ԵԿԵՂԵՑԻ ՌՈՒՍԸՅ

Դրիգոր Բահանայ Պետրով

Ամբողջ Ռուսաստանին ծանօթ հոգևորական հրապարակախօս և քարոզիչ է: Ծնուել է 1867 թ. գիւղացի ծնողներից: Կրթութիւնը ստացել է սկզբում Պետերբուրգի հոգևոր դպրանոցում և ապա նոյն քաղաքի հոգևոր ճեմարանում: 1893 Միֆայէլեան զինուորական դպրոցում կրօնուսույց էր և նոյն դպրոցի եկեղեցու քահանան:

Դեռ դպրոցում նա զբաղուում էր զբաղանութեամբ, բայց միայն 1898-ից սկսուեցաւ նորա հռչակը իբր հեղինակի, երբ լոյս տեսաւ նորա «Աւետարանը իբր կեանքի հիմք» աշխատութիւնը, որ մօտ քսան անգամ տպագրուեցաւ: Ապա հրատարակեց մի շարք գրքեր կրօնաբարոյական բովանդակութեամբ, որոնցից «Քրիստոսի հետքով» հայերէն թարգմանել է Մամբրէ վարդապետը և Արարատում լոյս է տեսնում: Այդ հեղինակութիւններից նշանաւորներն են. «Դպրոցը և կեանքը», «Դէպի լոյս», «Աստուծոյ գործաւորները» ևլն. դրանցից շատերը մի քանի անգամ տպագրուել են: Հ. Պետրովը եռանդով աշխատակցել է պարբերական թերթերին. օրինակ «Русское слово», «Другъ Трезвости» ևլն:

Հ. Պետրովի երկերը բոլորովին ուրոյն տեղ են բռնում ռուս հոգևորական հեղինակութիւնների շարքում: Քրիստոնէական կրօնի արտաքին ծիսական կողմի դէմ ամէն տեղ դնում է բարոյական բովանդակութիւնը: Նորա գաղափարները շատ կետերում միանում են Լև Տոլստոյի բարոյական քարոզների հետ:

Մի քանի յայտնի հոգևորականների շարքում հ. Պետրովը ամենից պատուաւոր տեղն է բռնում. և նորա ազդեցութիւնը շատ մեծ է եղել ռուս հոգևորականութեան վերակենդանութեան հոսանքը զօրեղացնելու գործում:

Այս հովուի բանաւոր քարոզները պակաս հռչակ չեն ստացել քան իւր գրաւոր վաստակները: Ամենայն անգամ, երբ նա քարոզել է եկեղեցու, ժողովրդեան ամէն դասակարգից մեծ

բազմութիւն է դիմել եկեղեցի և հագեցէս միութարուած գնացել տուն:

Սահայն հ. Պետրովի հեղինակութիւնները և քարոզները բորբոքեցին նախանձի և թշնամութեան հուրը. հ. Գրիգորը ստացաւ «անմտահելիութեան վկայական» և 1903-ին զրկուեց իւր ուսուցչական և քարոզչական պաշտօնից: Յունուարի 1-ից սկսեց ի լոյս ընծայել «Աստուծոյ ճշմարտութիւնը» անունով մի լրագիր, որ չափաւոր ազատամիտ ուղղութիւն ունէր, բայց դարձեալ հոգեւոր քիւրոսիքատիրոջ յարձակման կէտ նպատակին դարձաւ և ենթարկուեցաւ կատաղի հալածանքի. և 1906-ին Մոսկուայի ռուսականութիւնը խափանեց այդ թերթը և սկսուեցաւ հ. Պետրովի յայտնի մեղադրական գործը:

1906-ին Նոյեմբերի մէջ մի պաշտօնական հալածանք սկսուեցաւ հ. Պետրովի դէմ, որի սկիզբը գրին Մոսկուայի 3 փոխանորդները և որանց միացան «ռուս մարդկանց միութեան» և «ուհարիւրակի» անգամներից ոմանք: Սորա ստորագրուած կամ անստորագիր նամակներով սինդի ուշքը դարձնում են Գ. ք. Պետրովի մնաստեղար գործունէութեան վերայ: Գլխաւորապէս մեղադրում են նրան հրապարակախօսական վատ ուղղութեան համար, որ իւր թէ անիշխանութիւն է քարոզում. այլ և աշխարհիկ շորերով է շրջում, իւր թերթի անունը «Божья прова» դնելով որբապղծութիւն է գործում, ս. գրքին կամայական մեկնութիւններ է տալիս ևլն. ևլն:

Սինդը գործի քննութիւնը յանձնում է Կոնսիստորիային, որը և 1907-ին Յունուարի կէսերին դատապարտում է հ. Պետրովին՝ իւր «շփոթութիւն և գայթակղութիւն» սերմանող իւր հրապարակական գործունէութեամբ և «խաղաղ անիշխանութիւն»՝ իւր քարոզներով՝ և գրաւոր բացատրութիւն է պահանջում այդ ըուրի մասին. այլ և միացնում գրաքննական ժողովի կարծիքը, որ նոյնպէս դտնում է նորա հրապարակախօսութեան մէջ համայնական և անիշխանական կետեր:

Հ. Պետրովը մատնացոյց է լինում այն բանի վերայ, որ փաստերը չեն ստուգուած և տալիս է իւր բացատրութիւնները. բայց Կոնսիստորիան առանց ուշադրութիւն դարձնելու առաջնի խօսքերին վճռում է աքսորել Չերեմիսնիցի վանքը երեք ամսով ապաշխարութեան:

Պետրովը բողոքում է այդ վճռի դէմ. և Յունուար 22-ին արդէն Սինդում յատուկ յանձնաժող է կազմուում դարձեալ առանց Պետրովին հարց ու փորձ անելու և երկար վիճարանութիւնից յետոյ մի ձայնի առաւելութեամբ արդար է ճանաչում քահանային:

Այն ժամանակ նախագահը յայտնում է, որ ինքը երկու ձայն ունի և ընդգէմ Պետրովին է տալիս և ուրեմն ստացուում է ձայների հաւասարութիւն: Գործը յետաձգուում է Յունուարի 30-ին և որոշուում է հրաւիրել և մի անգամ, որ ձայնից հաւասարութիւն չստացուի:

Որոշեալ ժամանակին գործը վերսկսուում է և հաստատում է կոնսիստորիայի վճիռը: Փետրուարի 20-ին հ. Պետրովը ճանապարհ ընկաւ իւր աքսորավայրը Ձերեմինիցիի վանքը և 3 ամիս պիտի մնայ:

Մայրաքաղաքի շատ թերթեր ի թիւս որոց և «Перков. Вѣстникъ» բարձրագոյն բողոքում են անուանելով այս վճիռը «ինկուիզիցիական», «անխիղճ, ապօրինի», վնասակար: Իսկ «Перковный Вѣстникъ» ցաւով նկատում այս գործի մէջ եկեղեցու կենսունակութեան նուաղումը, որ չուզեց Պետրովի պէս պաշտօնեայի տաղանդը գործադրել «ի տիառ Ս. եկեղեցւոյ», այլ նոյն իսկ մի քանի կենդանի կապերը, ի գէմս Հ. Միխայէլի և Գրիգորի աշխատում է կտրել, «վերցնել այն կամուրջը, որ ձգուած է եկեղեցու և կեանքի մէջ» և բաժանումը աւելի խորը լինելու համար լռեցնում է կենդանի քարոզը:

Իրենց բողոքի ձայնը բարձրացրել են և Մոսկուայի հոգեւորականները. մատնացոյց են լինում Պետրովի անմեղութեան վերայ: Նոցա չի դարմանում այն իրողութիւնը, որ եպիսկոպոս Նիկոնը և Վ. Գրիգորեանը միացել են այդ խնդրում: Յետոյ յիշեցնում են, որ դեռ 1903 գարնանը հարց էր բարձրացրել Գ. քահանայ Պետրովի գործունէութեան մասին և եպիսկոպոս Պարթէնի նախագահութեամբ և ժամանակի հոգեւորականութեան մասնակցութեամբ քննուեցաւ այդ խնդիրը և «ամբողջ ժողովը մեծ գովեստով և համակրութեամբ վերաբերուեցաւ Հ. Պետրովի գործունէութեանը» թէ և եղան այս ու այն անկիւններում դատաւարատողներ:

Հ. Պետրովի աքսորմամբ գործը չի վերջացել. Աննոզում առանձին խորհրդածութեան նիւթ էր դառել այն հանգամանքը, որ հ. Պետրովը ընտրուել է Պետական Գումայի անգամ: Աննոզի նախագահը, դատախազը և անդամներից շատերը այն կարծիքն յայտնեցին թէ այդ դէպքում Պետրովին կմնայ կամ քահանայական կոչումից զրկուել կամ հոգեւոր ատեանի վճռին ենթարկուել: մնալով իւր աքսորավայրում մինչև պատժի ժամանակը լրանայ: Հ. Պետրովը ընտրել է վերջինը և առանձին նամակով տեղեկացրել է Գումայի նախագահին այդ մասին:

Ս. Պետերբուրգի Ռուսաց հոգևոր ճեմարանի 98-րդ
սարեղարձը.

Փետրուարի 17-ին լրացաւ Ռ. հ. ճեմարանի 98 ամեակը: Անցեալ տարուայ պէս այս տարի էլ հանգէս չկատարուեցաւ: ճեմարանական կազմը հաւաքուեցաւ ճեմ. եկեղեցին մաղթանքի: Նախորդ երեկոյին հսկումն արաւ ճեմ. տեսուչ Սերկէյ Եպիսկոպոսը և հոգեհանգիստ՝ բոլոր ճեմ. ննջեցեալների համար՝ հիմնադիրների, բարեգործների, ուսուցչապետների, ծառայողների և ուսանողների: Պատարագից յետոյ մաղթանք կատարուեցաւ Թագաւորող տան, Ս. Սինոդի, ճեմարանի վարչութեան, դատատունների և ուսանողների համար:

Ներկայ տարուայ շնորհուած «Ժամանակաւոր» ինքնավարութիւնը բաւական կենդանացրել է ճեմարանի կեանքը:

Տարեկան հաշուից երևում է, որ ճեմարանը ունեցել է 52 ճեմ. պատուաւոր անդամներ:

Անցեալ տարի հովուական աստուածաբանական ամբիոնը բաժանուել է մանկավարժականից և յանձնուել երկու ուսուցչապետների, և ուսուցչապետների բաւականին տեղափոխութիւններ են կատարուել, որոնց մէջ առանձին տեղ է բռնում Եկեղ. իրաւաբանութեան ուսուցչապետի Միխայէլ վարդապետի աջոյնը:

ճեմարանական կազմը 45 անձերից է բաղկացած՝ վերատեսուչ, տեսուչ, երկու օգնականներ (տեռչի) 12 պսակաւոր ուսուցչապետներ, 1 դոցենտ, 5 ի. դ. դոցենտներ, 3 լեկտորներ և 9 այլ պաշտօնաւոր անձինք:

Տարուայ սկզբին ճեմ. բոլոր ուսանողների թիւը եղել է 238 և կողմնակի ունկնդիրներ 13 անձ: Տարուայ վերջը աւարտել են 50 ուսանող: Տարուայ սկզբին նոր ընդունուել են 47 հոգի ա. լսարան և 2 հատ էլ միւրը. ընդամենը 265 իսկական և 30 կողմ. ունկնդիրներ: Տարուայ ընթացքում ճեմարանը արժանացրել է 58 հոգու դիտնական աստուածաբանական աստիճանի, 5 անձինք ներկայացրել են մագիստրոսական շարադրութիւն, 2 անձինք ստացել են մրցական պարգև. 18 ճեմ. շարադրութիւններ արժանացել են դրամական պարգևի և հրատարակութեան (ճեմարանի հաշուով):

Ս. Սինոդը 1906 ղեկտեմբերին հրատարակել է մի հրաման, որով իմաց է տալիս թէ բոլոր հոգևոր ճեմարաններում հրատարակուած պարբերական թերթերը ենթարկուում են նախնական գրաքննութեան տեղական ճեմարանական վերատեսչի

կողմից: Այնպէս որ 1905-ի նոյեմբերի 24-ին այն բարձրագոյն հրամանը՝ որով վերացուում էր նախնական դրաքննութիւնը՝ նոր ընդհանուր օրէնք է, և չի բովանդակում իւր մէջ հոգեւոր ձեւարանների մասնաւոր առանձին օրէնքը:

Բովարիայի եկզարբը Յովսէփ Եպիսկոպոս մի յուշագրով դիմում է թիւրք կառավարութեան՝ հրաւիրելով վերջինիս ուշագրութիւնը Մակեդոնիայի բոլկարների այն ճնշումների վերայ, որ կրում են յոյների և սերբերի կողմից: Վերջիններս իրենց որանձարձակութեամբ ջնջում են ո՛չ միայն բոլկար եկեղեցին, այլ նոյն իսկ ժողովուրդը, որ չկարողանալով տանել այս հաւատարկիցների կատաղի հալածանքը, գաղթում են բազմութեամբ: Եկզարբը մատնացոյց է լինում մի շարք յուշագրերի վերայ, ուր ինչպէս և այս վերջինի մէջ ցոյց է տուել մի կողմից վերոյիշեալ հալածանքի բազմութեան դէպքեր և միւս կողմից կատարեալ քաջալերութիւն տեղական կառավարչական անձանց կողմից: Յիշում է թէ քանի գիւղում եկեղեցիները փակել են տուել կամ խլել ուժով, գերեզմանոցները խլել: Իսկ գանդատները մնացել են միշտ անհետեանք: Կառավարութիւնը առանց ձգձգման իրաւունք է տալիս եկեղեցի կամ դպրոց հիմնելու յոյն կամ սերբ ժողովրդին, իսկ երբ բոլկարն է դիմում, կամ մերժում կամ այնքան ձգձգում, որ վերջը յուսահատուած թող են տալիս: Ոչ միայն նոր դպրոցներ բանալու իրաւունք չեն տալիս, այլ եղածներն էլ ամենաջնշին պատճառով փակում են: Նոյն իսկ Սուլթանի իրադէսները անկատար են մնում: Յոյն և սերբ հոգեւորականները մասնակցութիւն ունին տեղական վարչական գործերում, իսկ բոլկար հոգեւորականը ղուրկ է այդ իրաւունքից:

Սրբազան էկզարբը ի՛նչ կարող է սպասել մի մահմետական և քրիստոնէական եկեղեցուն թշնամի կառավարութիւնից, եթէ հաւատաակից և քրիստոնէայ համարուած յոյն և սերբ ժողովուրդն ու հոգեւորականները այդ օրինակ վարուում են: Ակամայ մարդ լիշում է յոյն ուսանողների պատրաստակամութիւնը մտնել սուլթանի դօրքերի շարքը, երբ բոլորուել էր Մակեդոնիայի ապստամբութիւնը: Յովսէփ Եպիսկոպոսի յուշագիրը մի արատ է, մի սև կնիք քրիստոնէայ համարուած ոչ քրիստոնէայ հալածիչների ճակատին:

Աղեփամուրիայի եկեղեցի

Փոթիոս պատրիարքը իւր սովորութեան համաձայն շրջել է Եգիպտոսի բոլոր քաղաքներն ու գիւղերը, ուր իւր հօտն է